

UIT DE HISTORIE VAN KOEDIJK

door J.P. Geus

VI. Koedijkers naar Groenland ter walvisvaart.

Veel inwoners van de Noordhollandse steden en dorpen hebben in het verleden deelgenomen aan de vangst op walvissen. Meestal vertrokken de schepen in april naar het zeegebied tussen Spitsbergen en Groenland en keerden dan eind augustus/begin september weer terug.

Het gehele bedrijf werd aangeduid met de naam "Groenlandvaart".

Dat ook zeevarenden uit Koedijk aan deze jacht op walvissen hebben deelgenomen blijkt uit het Oud Rechterlijk archief van het dorp. Van de door schepenen te Koedijk gehouden rechtszittingen is de "schepenrol" nog aanwezig.

Voor 18 november 1638 staat als eiser op de rol: Jan Pietersz. groenlant-vaerder, met als gedaagde Maerten Jansz. de Boer.

Op 2 december 1638 wordt dezelfde zaak voortgezet met als eiser Jan Pietersz harponier en weer als gedaagde Maerten Jansz Boer. In dit geval werd de bijnaam groenlantvaerder en harponier wisselend gebruikt tot aanduiding van een en dezelfde persoon. We mogen hieruit afleiden dat genoemde Jan Pietersz "harponier" is geweest op de Groenlantse walvisvaart. Het geschil dat voor de schepenen werd berecht had met de walvisvaart niets te maken, zodat daarop niet verder behoeft te worden ingegaan.

Op 7 december 1659 werd te Koedijk een kind gedoopt van Claas Fietersz Harpenier, mogelijk was dit een broer van eerder genoemde Jan Pietersz.

Op 4 februari 1644 kwamen Dirck Sijmensen als eiser en Jan Pietersz Commandeur als gedaagde voor het gerecht. Dirck Sijmensen verklaarde in het jaar 1642 met Jan Pietersz Commandeur naar Groenland te zijn gevaren. In het vangstgebied aangekomen bleek dat de door de commandeur aangenomen "specksnijder" zijn vak niet verstond. De commandeur had toen tegen Dirck Sijmensen gezegd: "Nu mantge, blijff ghij opte vis. Ick salt maecken dat ghij mij sult bedancken." Blijkbaar was er van een extra betaling voor dit bijzondere werk niets terecht gekomen, want Dirck Sijmensen eiste nu dat de schepenen de commandeur zouden veroordelen tot het betalen van 6 gulden voor elk van de acht afgesneden vissen, zijnde totaal 48 gulden. De gedaagde ontkende echter aan boord iets aan de eiser te hebben beloofd. Dirck Sijmensen nam aan het door hem verklaarde met bewijzen te staven. Hij legde op 18 februari 1644 verklaringen over van Cornelis Hendricxs en Frederick Hendriexsz.

Of de eis van 48 gulden ook werkelijk aan Dirck Sijmensen is toegewezen is niet bekend, daar een register van uitspraken niet meer aanwezig is.

Dat Dirck Sijmensen te Koedijk woonde is niet gebleken. Jan Pietersz Commandeur woonde er echter wel. Blijkens het weesboek was hij op 2 januari 1647 reeds overleden, nalatende een weduwe en minderjarige kinderen. Hun voogden verkochten op 20 mei 1649 een voorhuis met erf gelegen op Kunbuurt. Deze buurt lag ongeveer midden in het Dorp.

Het is zeer wel mogelijk dat Jan Pietersz Commandeur dezelfde persoon is als de in 1638 genoemde Jan Pietersz groenlantvaerder alias harponier. Hij zou dan in deze vier jaar tijd zijn opgeklommen tot commandeur.

Dat er ook walvispek werd verhandeld blijkt uit het volgende. Op 25 oktober 1703 traden als eisers op Pieter en Jan Jacobsz Spierdijk, beiden wonende te Koedijk. Zij eisten van Louris Sijmontsz te Huiswaard, in de banne van Koedijk terugbetaling van 1 gulden en 18 stuivers die hij te kwader trouw had ontvangen voor een partij "bedurve walvisspeck." Het vonnis luidde, dat de gedaagde 1 gulden en 4 stuivers terug moesten betalen en dat de eisers het walvispek terug moesten geven.

De gebroeders Spierdijk waren vermoedelijk nazaten van de Koedijker Jacob Claesz Spierdijck die, in een te Zaandam opgemaakte notariële akte, in 1641 wordt genoemd als medebevrachter van het schip "De Sevenster" dat toen ter Groenlandvaart werd uitgerust.